

ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNILOR VAMALE ȘI PENALE COMISE PE TERITORIUL VAMAL AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONFORMITATE CU CODUL PENAL DIN 2002

Octavian PASAT,
doctorand (USM), România (Galați)

REZUMAT

Contrabanda este una dintre cele mai grave încălcări săvârșite în sfera raporturilor juridice vamale, fiindcă prin comiterea ei se lezează efectiv valorile sociale de maximă importanță pentru ordinea publică și pentru interesele legitime ale cetățenilor Republicii Moldova, precum și ale celor străini și apatrizi, aflați sub jurisdicția Republicii Moldova. Cele mai importante consecințe ale contrabandei sunt următoarele:

- Contrabanda dăunează intereselor economice ale statului, deoarece pentru mărfurile respective nu se achită taxele și impozitele vamale necesare.
- Contrabanda prejudiciază monopolul comerțului extern (în domeniile unde acesta mai există).
- Se creează pericolul securității obștești (în cazurile de contrabandă de armament, droguri ș.a.).
- Prin contrabanda cumulată cu evaziunea fiscală se întreține și se dezvoltă economia subterană.
- Incriminarea contrabandei este necesară ținând seama de obligația statului de a nu leza drepturile și interesele cetățenilor săi (în special, cele din domeniul vamal).

În rândul argumentelor poate fi inclusă și existența unui șir de convenții și tratate internaționale care stopează circulația internațională a diferitelor substanțe (cum sunt, de exemplu, cele narcotizante, explozibile ș.a.).

Cuvinte-cheie: contrabandă, latură obiectivă, latură subiectivă, forme agravante, obiectul material.

SUMMARY

Smuggling is one of the most serious infringements committed in the sphere of customs juridical relations, because by committing it the social values of maximum importance for public order and for the legitimate interests of the citizens of the Republic of Moldova are violated, as well as those of the foreigners and apatrides under the jurisdiction of the Republic of Moldova. The most important consequences of smuggling are the following:

- Smuggling causes damages to the economic interests of the state, because for the respective goods the state income taxes and the necessary customs tax are not paid.
- Smuggling is a prejudice to the foreign trade monopoly (in the fields where they still exist).
- Danger for the security (in cases of smuggling of arms and drugs, etc.).
- By means of cumulated smuggling with fiscal evasion the underground economy is supported and developed.
- Incrimination of smuggling is necessary taking into consideration the obligation of the state not to violate the rights and interests of its citizens (especially of those in the customs field).

In the list of arguments there can be also included the existence of a number of conventions and international treaties which stop the international circulation of different substances (as, for example, drugs, explosives, and so on).

Key-words: smuggling, the objective side, the subjective side, aggravating forms, the material object.

Codul penal al Republicii Moldova recunoaște și califică acțiunea de contrabandă conform noiei de drept penal separată – art.248 CP RM, inclusă în partea specială a Codului penal². Astfel, conform noiei de drept penal stabilite în art. 248 CP RM, constatăm că în calitate de contrabandă urmează a fi considerate:

1. Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori în proporții mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

2. Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, precum și a deșeurilor nocive și a produselor cu destinație dublă, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală,

ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

3. Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite ori adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

4. Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie.

5. Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3) sau (4) săvârșite:

- b) de două sau mai multe persoane;
- c) de o persoană cu funcții de răspundere, cu folosirea situației de serviciu;

d) în proporții deosebit de mari”².

Art.249 Cod penal al Republicii Moldova se referă la eschivarea de la achitarea plăților vamale². Eschivarea de la achitarea plăților vamale în proporții mari se pedepsește cu amendă în mărime de până la 300 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 1000 la 2000 unități convenționale. Aceeași acțiune săvârșită de două sau mai multe persoane se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 1500 la 2000 unități convenționale.

Eschivarea de la achitarea plăților vamale în proporții deosebit de mari se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 1000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 2000 la 5000 unități convenționale.

La adoptarea legii privind Codul vamal al Republicii Moldova, legiuitorul a definit noțiunea de „contrabandă”, care este recunoscută numai ca infracțiune, și este sancționată, de regulă, în mod penal, și a inclus-o într-o normă de drept separată în art.224 Cod vamal. Astfel, contrabanda urmează a fi considerată „trecerea peste frontiera vamală de mărfuri, eludându-se controlul vamal sau tănuindu-le de el, săvârșită în proporții mari sau deosebit de mari, fie în mod repetat, fie de un grup de persoane care s-au organizat pentru activitatea de contrabandă, fie de o persoană cu funcție de răspundere care face uz de situația de serviciu, fie prin folosirea frauduloasă de documente vamale și de alte documente, fie însoțită de nedeclararea sau de declararea lor neautentică în documentele vamale sau în alte documente, de substanțe narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, de deșeuri nocive, de armament, de dispozitive de explozare, de arme de foc și de muniții, cu excepția armelor de vânatoare cu țeava lisă și a cartușelor la ele, de valori culturale, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal a valorilor culturale din țară în cazul în care returnarea lor este obligatorie”¹.

Cunoașterea obiectului juridic al contrabandei ajută la o corectă și temeinică caracterizare a faptei, la stabilirea riguroasă a normei de incriminare, precum și la determinarea gradului concret de pericol social al faptei și la individualizarea pedepsei. Cu toate acestea, în doctrină nu se observă o poziție unanim acceptată privind acest element al infracțiunii.

Astfel, în privința obiectului nemijlocit al contrabandei s-a menționat că acesta îl constituie relațiile ce asigură inviolabilitatea graniței de stat. După părerea altor specialiști în domeniu, esența și pericolul social al crimei date constă în aceea că se periclitează ordinea de protecție politică și militară a hotarelor statului. Însă contrabanda nu poate leza esențial interesele economice ale statului pornind de la ideea dimensiunilor sale reduse (comparativ cu cele ale comerțului extern legal). Această poziție este combătută cu următorul raționament: caracterul politic al protecției hotarelor de stat a dispărut odată cu dispariția sistemului totalitar; granița de stat, în cadrul contrabandei depistate, rareori se violează, contrabanda fiind reținută. O altă părere ar fi cea care afirmă că în cazul contrabandei se lezează bugetul de stat (partea venituri), precum și principiile moral-etice ale societății³. Este greu de acceptat poziția dată, din următoarele raționamente logice:

- principiile moral-etice aproape că nu se referă la relații vamale;
- bugetul de stat se lezează doar indirect și doar în cazul

neachitării taxelor vamale (nu în cazul contrabandei de arme, droguri etc.).

Autorii români au și ei o poziție specifică în acest domeniu: se consideră că obiectul juridic al infracțiunii de contrabandă îl constituie acele relații sociale referitoare la regimul vamal, a căror naștere și normală desfășurare este condiționată de ocrotirea specială a operațiunilor de control vamal, de vămuire a bunurilor, de aplicare a tarifului vamal, precum și a celorlalte operațiuni vamale, ce reclamă legalmente exigențe deosebite cu prilejul trecerii peste frontieră a bunurilor³.

Obiectul material al contrabandei poate consta în orice bunuri sau alte valori materiale, ce sunt transportate peste hotarul de stat (în unele cazuri – cu respectarea unor alte exigențe). De menționat că prin bunuri se înțeleg mărfuri ale persoanelor fizice și juridice trecute peste frontiera vamală pentru vânzare-cumpărare, schimb, arendă sau alte tranzacții economice.

În privința obiectului material special (armele, droguri s.a.), scoase limitate în circuit civil, acestea se condamnă de alineatele speciale, de altfel nu constituie o crimă. Cu toate acestea, legislația noastră deja conține o cerință față de obiectul material – valoarea lui trebuie să fie de „proporții mari”. Noțiunea „proporții mari” se descoperă în nota articolului fiind de 100 salarii minime în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii. În acest sens, cerințele se întâlnesc și în legislația altor state⁶.

Următoarea problemă ridicată este cea a contrabandei de valută străină falsă. La prima vedere, nu poate fi calificată drept contrabandă datorită:

- lipsei pericolului social a însăși trecerii unor hârtii de valută falsă;
- lipsei obiectului infracțiunii – hârtiile neîntrunind (de regulă) cerința „proporții mari”, iar determinarea acestei valori după nominalul înscris fiind imposibilă.

Republica Moldova, prin acceptarea Convenției Internaționale din 1929 de la Geneva, s-a obligat să oprească faptele fabricării și raspândirii valutei false a oricărui stat. Mai mult decât atât, asemenea fapte prezintă un pericol social de comitere a altor infracțiuni – adică punerea în circulație a banilor falși (art.84 CP)⁵.

O altă întrebare apare în privința contrabandei energiei, fiind un bun mobil, care prezintă o valoare economică. Considerăm că în măsura în care sunt mobile și patrimoniale, se cuprind în noțiunea de „alte valori” (art.75 CP) și astfel, pot forma obiect material al contrabandei. Aceasta mai poate fi argumentată prin faptul că energia poate forma un obiect material în alte infracțiuni, spre exemplu, sustrageri (art.1261 CP). O energie fără o valoare economică nu poate forma obiectul material al contrabandei.

Latura obiectivă a infracțiunii din art.75 CP se caracterizează prin două momente:

- trecerea peste frontiera vamală a obiectelor contrabandei;
- folosirea metodelor frauduloase de comitere a infracțiunii.

Prin trecerea peste frontiera vamală de bunuri se înțelege atât introducerea, cât și scoaterea din țară a bunurilor, susținându-le regimului juridic vamal. Legea nr. 99-XIV din 22.VII.1998 a încercat să elimine deficiențele anterior existente în formularea veche a articolului – „trecerea peste frontiera de stat (vamală) a Republicii Moldova”. Este vorba de faptul că frontiera de stat și cea vamală nu coincid întru totul: există frontiere ce au statut „vamal”, dar nu îl au și pe cel „de stat,” cum ar fi cazul unor zone economice libere sau depoziti-

telor vamale „duty-free”; pe de altă parte, există și frontiere ce au doar statut „de stat”, neavând pe cel vamal, cum ar fi cazul perimetrelor unor ambasade străine în Republica Moldova. Acesta o deducem și din definiția legală a frontierei de stat a Republicii Moldova: linia ce desparte pe uscat și pe apă teritoriul Republicii Moldova de teritoriile statelor vecine (art.1, Legea nr.108-XIII). Astfel, situația în care bunurile se trec ilegal peste perimetrul Zonei Economice Libere „Expo-Business Chișinău”, se încadrează juridic în art.75 CP, iar dacă se trec pe teritoriul unei ambasade – nu. De asemenea, nu putem vorbi de contrabandă în cazul trecerii ilicite de bunuri (chiar cele interzise) în spațiu extraatmosferic, acesta nefiind un „stat vecin”⁵.

O altă problemă ce trebuie menționată o reprezintă noțiunea de „trecere”. În literatura juridică, s-a afirmat că trecerea este învingerea regimurilor speciale stabilite de Republica Moldova în zone de control vamal, și nu o traversare fizică simplă peste linia frontierei de stat. Astfel contrabanda va fi asumată pe deplin în cazul când bunurile deja sunt transportate peste hotar – nu se află/se află (în dependență de situația de scoatere sau introducere) în Republica Moldova. Tentativa însă va fi consumată în cazul trecerii frontierei prin punctul vamal. Adică dacă persoana a intrat în incinta punctului respectiv, a încercat să treacă ilegal bunuri și este depistată, ea va fi condamnată pentru tentativa de infracțiune, și nu pentru o infracțiune terminată, pe când în cazul în care persoana are doar intenția criminală, dar nemijlocit nu intră pe acest teritoriu, nici tentativa nu va exista⁶.

Unele probleme apar în cazul contrabandei depistate pe o navă ce încă nu a venit în punctul de control vamal corespunzător, deoarece bunurile încă nu au ajuns la control. În practică asemenea cazuri se califică ca o tentativă de contrabandă. Considerăm că asemenea practică este greșită, deoarece:

- obiectele de contrabandă au ajuns la navă trecând o frontieră vamală – a statului de unde se scot;
- conform normelor dreptului internațional nava (civilă) se consideră de iure teritoriul acestui stat. Astfel, odată ce nava a ieșit din port (străin sau al Republicii Moldova), bunurile au pătruns pe teritoriul altui stat, iar, după cum am arătat, asemenea situații se califică ca o infracțiune terminată.

Latura obiectivă care constă în folosirea procedurilor frauduloase este foarte controversată și implică multe discuții. Astfel, în doctrina rusească se stabilesc trei metode generale de comitere a infracțiunii:

- trecerea în afara controlului vamal;
- trecerea cu folosirea frauduloasă a documentelor vamale;
- trecerea însoțită de o nedeclarare sau declarare neautentică.

Spre deosebire, în doctrina Republicii Moldova, metodele sunt denumite concret, putând include sintagma „folosirea ascunzișurilor”.

Teoriile cercetătorilor români sunt mai diversificate în privința acestui element al contrabandei. O părere constă în faptul că unica metodă a contrabandei ar fi cea de eludare a controlului vamal. Cealaltă opinie, originală, deosebește 7 metode de „operare” a contrabandiștilor:

- nedeclararea întregii cantități de bunuri transportate;
- declararea nereală a calității materialelor sau bunurilor prin prezentarea unor certificate cu conținut fals, eludându-se astfel normele prohibitive de trecere peste frontieră;
- prezentarea la organele vamale a unor certificate de origine a mărfii, conținând date nereale, obținându-se astfel scutiri vamale;
- introducerea sau scoaterea din țară de mărfuri pentru

care se percep taxe vamale foarte ridicate, dar ambalate în structuri care atestă alte mărfuri, pentru care se percep taxe mai mici;

- atestarea fictivă (pe calea unor documente false) că mărfurile, importate temporar, au fost scoase din țară, în realitate însă acestea fiind vândute;

- introducerea sau scoaterea din țară de mărfuri pe cale maritimă (fluvială) prin andosarea în fals a conoamentelor nominative;

- diminuarea artificială a valorii mărfurilor exportate sau importate³.

Doctrina Republicii Moldova se menține pe poziții clasice. Conform acestor poziții, se deosebesc două metode generale de comitere a contrabandei:

- **Eludarea de la controlul vamal.** În definirea acestui mod de comitere a contrabandei apar multiple probleme. Astfel, noțiunea Curții Supreme de Justiție a eludării controlului vamal ar fi următoarea: intrarea sau ieșirea din țară prin alte locuri decât cele destinate pentru aceasta sau în afara orelor de control vamal. Asemenea înțelegere a restrâns sensul noțiunii de „control vamal,” care mai include verificarea documentelor și informațiilor necesare, percheziția (vamală) a persoanelor și autovehiculelor, precum și controlul contabil al depozitelor vamale, zonelor economice libere și foarte multe altele.

- **Tănuirea de la control vamal.** Procedeu mult mai des folosit este cel de tănuire a bunurilor trecute ilegal peste frontieră. Însă acest procedeu este foarte complex, incluzând în sine mai multe metode. Din art.75 CP RM reiese că putem diferenția două metode de acest gen:

- folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală;
- nedeclararea sau declararea neautentică în documente vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Incriminând contrabanda, legiuitorul n-a putut să nu diferențieze în funcție de gradul diferit de pericol social a faptelor trecerii unor obiecte specifice, cum sunt droguri, armament și muniții, valori culturale etc., precum și a modului repetat, sau în grup a acestor acțiuni. Toate acestea constituie contrabanda calificată. Astfel, prin Legea nr. 99-XIV din 22.VII.98 s-a schimbat sistemul legal al contrabandei calificate. În prezent există:

1. Trecerea ilegală a unor obiecte speciale.
2. Semnele agravante ale contrabandei.
3. Trecerea ilegală a unor obiecte în proporții deosebit de mari.

Moldova face parte din așa-zisul „grup de sud-vest” – un grup de state care servesc drept exportatori ai paielor de mac, fiind chiar unul dintre cei mai mari din acestea – 82,4% din volumul total introdus pe teritoriul Rusiei. Volumul acestui tip de contrabandă în cadrul fenomenului general devine tot mai mare. În baza unor convenții și tratate internaționale în domeniu, sunt prevăzute interdicții în ceea ce privește circuitul drogurilor și al altor substanțe de acest gen. Codul penal al Republicii Moldova, art.75 alin.II, condamnă trecerea peste frontiera vamală de substanțe narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, de deșeuri nocive. La substanțe narcotice se referă opiumul, morfina, cocaina, heroina etc. – adică substanțele care produc un efect narcotizant. Listele speciale ale acestor substanțe se întocmesc anual de către organele competente – la nivel internațional, precum și național.

Deși în perioada actuală contrabanda cu armament nu este forma social-periculoasă a contrabandei⁵, gradul sporit de periculozitate l-a determinat pe legiuitor să reglementeze acest tip al contrabandei în special – în alineatul III, art.75

CP. Mai mult, prin Legea nr.110-XIII privind controlul asupra armelor individuale, art.44, s-a stabilit un regim special de trecere peste frontieră a armelor, încălcarea acestuia fiind sancționată în mod penal. Dispoziția alin.III, art.75 CP prevede trecerea (ilegală) peste frontiera vamală a Republicii Moldova de armament, de dispozitive de explozare, de arme de foc, de muniții, cu excepția armelor de vânătoare cu țeava lisă și a cartușelor la ele².

Armamentul este un dispozitiv (mijloc material), destinat (adaptat) prin construcție și util din punct de vedere tehnic pentru vătămarea unei persoane, unui animal, pentru apărarea contra atacului sau pentru imitarea proprietăților sale de luptă. Deci, după cum se vede din noțiunea legală nu importă dacă este o armă de foc, albă, de nimicire în masă etc. Mai mult, art.75 CP numește armele de foc aparte, într-un fel excluzându-le din noțiunea vizată, respectiv, prin „armă de foc” înțelegem un dispozitiv mecanic, ce este destinat constructiv pentru învingerea țintei la distanță, printr-un proiectil ce își capătă mișcarea îndreptată pe contul energiei cu pulbere explozivă.

Prin „armă albă” înțelegem obiecte fabricate special sau adaptate în vederea învingerii țesuturilor vii pe calea vătămării fizice a integrității corporale. Următoarea categorie ar fi cea a munițiilor – adică obiecte de înzestrare (de armament) și de lansare, ce sunt destinate, prin construcție să învingă ținta, ce pot conține capsule de spargere, de erupție, de aruncare sau o capsulă combinată. Adică aici se atribuie cartușele (cu excepția celor de vânătoare, pentru arme cu țeava lisă), mine, rachete etc. Ultima noțiune ce urmează a fi examinată este cea a dispozitivelor de explozare – sunt dispozitive special fabricate (adaptate), constând din substanța explozivă și un agregat special, destinat constructiv pentru producerea exploziei (amorsă, focos, capsă, detonator etc.).

Legiuitorul sancționează contrabanda de valori culturale mai dur. De fapt, infracțiunea în cauză trebuie reglementată de două articole de sine stătătoare și aceasta datorită faptului că este greu de delimitat deseori în practică:

- contrabanda valorilor culturale;
- sustragerea acestor valori.

Conform Notei la art.75 CP, se consideră valori culturale, valorile culturale cu caracter religios sau laic, pe care fiecare stat le consideră ca prezentând interes pentru arheologie, perioada preistorică, istorie, literatură, artă și știință și care se raportează la categoriile *infra*²:

A) colecții rare și mostre ale florei și faunei, mineralogiei, anatomiei și obiectele care prezintă interes pentru paleontologie;

B) valori ce se referă la istorie, inclusiv la istoria științei și tehnicii, istoria războaielor și societăților, precum și cele referitoare la viața persoanelor naționale de vază, oamenilor de cultură, savanților și artiștilor și la evenimentele naționale remarcabile;

C) comorile arheologice (inclusiv obișnuite și secrete) și descoperirile arheologice;

D) părțile componente ale monumentelor de artă și istorie și locurilor arheologice;

E) obiectele cu vechime de peste 100 de ani, cum ar fi inscripțiile, monedele și ștampilele imprimate;

F) materialele etnoligice;

G) valorile de artă:

1) pânze, tablouri și desene complet lucrate de mână pe orice bază și din orice materiale (cu excepția desinelor și produselor industriale ornamentate de mână);

2) opere originale de artă, sculptură din orice materiale;

3) opere originale de gravură, ștampă și litografie;

4) colecții originale de artă și ansambluri din orice material.

H) incunabile și manuscrise rare, cărți, documente străvechi și publicații, care prezintă un interes deosebit (istoric, artistic, științific, literar etc.), aparte sau în colecții;

I) timbre poștale, timbre de impozitare și analogice aparte sau în colecții;

J) arhive, inclusiv arhive de fonograme, de cinema și de fotografii;

K) mobilă cu o vechime de peste 100 de ani și instrumente muzicale străvechi.

După cum se observă, lista la care se face trimitere este prea largă pentru a constitui toate obiect al infracțiunii de contrabandă. De aceea apare necesitatea implementării unei noțiuni de „valori culturale” și în legislația națională, care să corespundă mai bine cerințelor infracțiunii date de contrabandă. În Hotărârea Plenului CSJ s-a deosebit încă o categorie de obiecte a infracțiunii din alin. III art. 75 CP – „monumente” – obiecte ori ansambluri de obiecte cu valoare istorică, artistică sau științifică care reprezintă mărturiile ale evoluției civilizațiilor de pe teritoriul republicii, precum și ale dezvoltării spirituale, politice și sociale, și care sunt înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

Latura subiectivă reprezintă atitudinea psihică a persoanei față de fapta social-periculoasă săvârșită de ea, prevăzută de legea penală, ce include în sine forma vinovăției, motivul și scopul infracțiunii.

Din punctul de vedere al laturii subiective, contrabanda, în oricare dintre modalitățile sale, se comite cu intenție, și anume – cea calificată ca directă. Vinovatul conștientizează caracterul social-periculos al acțiunilor sau inacțiunilor sale (de trecere ilegală peste hotar a bunurilor), a prevăzut consecințele social-periculoase ale acestora și le-a dorit. Această poziție este pe larg susținută atât în doctrină, cât și în practică⁵.

Intenția directă în contrabandă se poate deduce ușor. Dacă o persoană nu prevede caracterul penal al faptelor sale (în ceea ce privește contrabanda) și trece ilegal peste frontiera de stat (vamală), având unele lucruri personale „în proporții mari,” fapta sa nu urmează a fi calificată drept contrabandă. Poziții asemănătoare sunt adoptate și în doctrina română, însă cu o motivație specifică. Aceasta se datorează faptului că art.72 CP român prevede scopul infracțiunii – sustragerea bunurilor de la regimul juridic vamal. Astfel, intenția contrabandei în CP român este calificată³.

F. Sandu deosebește în cadrul contrabandei prin foloșirea frauduloasă de documente vamale câteva niveluri de intenție:

– intenția primară (și de bază) față de săvârșirea acțiunilor de trecere ilegală a bunurilor;

– intenția secundă (secundă, nu secundară), manifestată față de foloșirea documentelor neautentice sau false;

– intenția calificată terțiară, care se manifestă în cazul când făptuitorul unic al infracțiunii este și autor al unui fals, precum și autorul uzului în fals. În acest caz, primele două intenții (primară și secundă) coagulează în cea de a treia – terțiară³.

Fapta de contrabandă nu poate fi comisă cu intenție indirectă (eventuală) sau prin imprudență. De asemenea, în practică se pot întâlni cazuri când unele persoane sunt folosite în acțiunile lor de contrabandă fără știrea lor. Astfel, ele nu întrunesc latura subiectivă a componentei de infracțiune. Din dispozițiile legale, reiese că asemenea persoane nu urmează

a fi trase la răspunderea penală.

Nici culpa nu poate constitui elementul subiectiv al componentei examinate, datorită faptului că nu se prevede nicăieri în Codul penal o infracțiune de contrabandă din culpă și, astfel, cât timp asemenea faptă nu este prevăzută în lege, ea nu va constitui o infracțiune.

Pentru descifrarea cât mai completă a infracțiunii de contrabandă, ea trebuie analizată și în contextul altor delictive. Descrierea legăturilor acestei infracțiuni cu altele este importantă pentru problema calificării acestor acțiuni în raport cu altele, precum și conceperea infracțiunii de contrabandă ca fiind autonomă și de sine stătătoare.

Raportarea se face sub două aspecte:

– compararea (tangențierea și delimitarea) art.75 CP cu altele;

– problemele calificării (în cumul sau nu) cu acestea.

Prima legătură ce trebuie menționată este cea cu contrabanda administrativă (cândva art. 194 CCA, dar actualmente inclusă în șirul altor contravenții vamale. Astfel, alin.X, art.193 CCA condamnă și el trecerea ilegală peste frontiera vamală a Republicii Moldova de bunuri, obiecte și alte valori cu eludarea sau tănuirea de controlul vamal. Principalul criteriu de delimitare este nu la latura obiectivă, ci obiectul delictului: dacă valoarea sa depășește 100 salarii minime („proportii mari”) se reglementează de Codul penal și constituie infracțiune, în caz contrar, constituie doar o contravenție administrativă. Cu toate acestea, în art. 193 CCA se mai conțin prevederi care, în esență, sunt apropiate art.75 CP. Este vorba de alin.IV („neprezentarea la timp a documentelor supuse controlului vamal”) – faptele ce pot fi calificate și ca metodă de comitere a contrabandei penale („nedeclarare”). Principala distincție aici ar fi totuși latura obiectivă – la infracțiune fiind exprimată numai prin acțiuni, iar la contravenție – prin inacțiuni. De asemenea, pentru calificarea faptei după art.75 CP se mai cere și „proportii mari” ale bunurilor tănuite. De menționat că o calificare în cumul a acestor două fapte este inadmisibilă, deși cercetarea prealabilă poate avea loc⁵.

În ceea ce privește infracțiunile, cea mai apropiată contrabandei este cea de trecere ilegală a frontierei de stat (art.80 CP). Dispozițiile articolului respectiv sancționează trecerea ilegală a frontierei de stat, inclusiv în afara punctelor de trecere, cu folosirea ascunzișurilor – adică unele din metode de săvârșire a contrabandei. Deosebirea esențială între acestea este obiectul (atât material, cât și cel juridic) al infracțiunilor. Astfel, obiectul juridic în art.75 CP este potențialul economic al Republicii Moldova, pe când la art.80 CP – inviolabilitatea frontierei de stat (și nu vamale). De asemenea, la art.80 CP nu este caracteristică prezența obiectului material al infracțiunii. Particularitățile sunt și în latura obiectivă a infracțiunilor: cea a contrabandei fiind mai largă.

În ceea ce privește calificarea cazurilor când contrabanda este săvârșită prin trecerea bunurilor de către persoane în afara punctelor de trecere sau cu folosirea ascunzișurilor, acestea trebuie calificate prin cumul, ceea ce este și corect, deoarece printr-o singură infracțiune se lezează mai multe obiecte juridice (cumul ideal).

Autorul român F.Sandu mai găsește asemănări între contrabandă (care după legislația română poate fi făcută și cu folosirea armelor) și tâlhărie (art.120 CP RM)³. Astfel, după legislația română, contrabanda calificată (art.12, alin.I, lit. „c” Cod vamal român) poate fi făcută prin amenințarea cu arme a persoanelor responsabile pentru trecerea peste frontiera vamală a persoanelor și bunurilor, inclusiv cu violență periculoasă pentru viață, adică fiind un semn caracteristic art.120-121 CP. Însă la compararea acestor două componen-

te găsim mai multe deosebiri decât apropieri, esențial fiind faptul că contrabanda nu constituie sustragerea din averea proprietarului, ci sustragerea de la regimul vamal. Cu toate acestea, discuțiile date nu sunt aplicabile în contextul legislației naționale.

Concluzii

Un aspect ce complică activitatea dificilă de contracarare și documentare a infracțiunilor transfrontaliere o reprezintă existența regiunii separatiste transnistriene, unde organele legale de drept și control ale Republicii Moldova nu își pot exercita atribuțiile de serviciu. Amplasarea geografică la graniță cu Ucraina, precum și susținerea din afară a regimului anticonstituțional a favorizat considerabil sporirea numărului cazurilor de contrabandă comise de agenții economici din acest teritoriu, precum și utilizarea acestui spațiu de către alți agenți economici. Organele de resort au depistat mai multe scheme de comitere a contrabandei. Unele dintre cele mai simple sunt următoarele:

– Agentul economic, care nu are relații fiscale cu sistemul bugetar al Republicii Moldova, introduce prin contrabandă mărfuri, dat fiind faptul că granițele între zona transnistriană și Ucraina sunt absolut transparente. Aceste mărfuri ulterior sunt divizate în partide mai mici și realizate în zona transnistriană sau pe întregul teritoriu al țării, fără achitarea taxelor și impozitelor obligatorii.

– Agentul economic, care are relații fiscale cu sistemul bugetar al Republicii Moldova, dar dispune de depozite ori adresă juridică în zona transnistriană, importă bunuri materiale. Aceste bunuri sunt recepționate, achitate taxele aferente care sunt mai reduse decât cele prevăzute de Legea bugetului Republicii Moldova. Ulterior, bunurile sunt vândute altor agenți economici, deseori unor firme fantome.

– Agentul economic importă materie primă (marfă care, în majoritatea cazurilor, este supusă accizelor) pentru prelucrare. Această materie primă ulterior este reexportată agenților economici (firme fantomă) de peste hotare, însă bunurile materiale rămân în țară și sunt vândute în Republica Moldova după schemele expuse anterior.

În aceste cazuri, este prejudiciat bugetul Republicii Moldova cu sumele accizelor, ale taxelor vamale, taxei pe valoarea adăugată și, respectiv, cu impozitul pe venit al întreprinderilor și persoanelor fizice, precum și cu acumulările la Fondul Social. Sursele obținute de la comiterea crimelor transfrontaliere sunt utilizate la susținerea economiei subterane, care se estimează a fi de la 40 până la 60% din cea oficială.

Înăsprirea legislației penale, precum și ralierea la legislația europeană în domeniu constituie o necesitate în vederea diminuării contrabandei și a efectelor nocive ale acesteia.

Recenzent:

Sava MAIMESCU,

doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

Note:

¹ Codul vamal al Republicii Moldova.

² Codul penal al Republicii Moldova.

³ Sandu F., *Contrabanda – componentă a crimei organizate*, All, București, 1997.

⁴ Pitulescu I., *Al treilea război mondial. Crima organizată*, All, București, 1997.

⁵ Borodac A., *Curs de drept penal*, vol.I, Știința, Chișinău, 1996.

⁶ Macari I., *Dreptul penal al RM. Partea specială: Ciclu de prelegeri*, Chișinău, 1998.